

Statens sivilrettsforvaltnings behandling av verges krav om timebasert godtgjøring

3.4.2019 (2017/2468)

Saken gjelder Statens sivilrettsforvaltnings avslag på en verges krav om timebasert godtgjøring i stedet for den faste årlige satsen, jf. vergemålsforskriften § 16.

Godtgjøringen gjaldt blant annet forholdsvis omfattende undersøkelser for å finne inngangsverdien på aksjer solgt i 2011 og 2015, utført i forbindelse med arbeidet med den vergetrengendes skattemelding for 2015. I avslaget ble det vist til at sivilrettsforvaltningen hadde foretatt en «samlet vurdering», som blant annet bygget på at deler av vergens arbeid falt utenfor mandatet, og at arbeidet som var utført innenfor mandatet var mer omfattende enn nødvendig.

Sivilrettsforvaltningen ga uttrykk for at undersøkelser av disposisjoner eller hendelser forut for vergeoppnevningen generelt vil falle utenfor vergens oppdrag.

Ombudsmannen kan ikke se at det er grunnlag for et slikt syn. Det avgjørende kan ikke være når en disposisjon ble foretatt, men om en undersøkelse av den er nødvendig for å ivareta en aktuell økonomisk interesse for den vergetrengende, jf. vergemålsloven § 31. Verken

regelverket eller vergens mandat i denne saken gir en slik avgrensning av oppdraget som sivilrettsforvaltningen la til grunn.

Sivilrettsforvaltningen mente vergens arbeid lå «i grenselandet» for hva den faste satsen kunne anses å gi «rimelig dekning» for, jf. forskriften § 16. Etter ombudsmannens syn kan det ikke foretas en forsvarlig vurdering av et slikt grensetilfelle uten å ta konkret stilling til hvilken andel av vergens arbeid som faktisk skal avkortes.

Det burde også foreligget retningslinjer eller praksis for hvor mye arbeid som uansett må forventes utført før det er aktuelt med timebasert godtgjøring. Det er en fare for vilkårlighet når det i grensetilfeller tas avgjørelser om timebasert godtgjøring ut fra en «helhetsvurdering», uten at det tas stilling til hvilket arbeidet som faktisk skal godtgjøres og hvor mye arbeid den faste satsen anses å gi rimelig godtgjøring for.

Ombudsmannen er enig med sivilrettsforvaltningen når de uttrykker at det ikke er avgjørende for om det kunne gis timebasert godtgjøring at vergens arbeid ikke var klarert med Fylkesmannen på forhånd. Da det motsatte

standpunktet er lagt til grunn i Statens sivilrettsforvaltnings håndbok for verger, ble sivilrettsforvaltningen anmodet om å vurdere korrigerings av håndboken.

På bakgrunn av manglene ved rettsanvendelsen og skjønnets mener ombudsmannen at vedtaket må anses ugyldig. Sivilrettsforvaltningen bes om å vurdere saken på nytt.

Sakens bakgrunn

A (vergen) ble i Fylkesmannen i Oslo og Akershus' vedtak 30. desember 2015 oppnevnt som verge for B (den vergetrengende). Oppdraget omfattet både personlige og økonomiske forhold. Vergeoppdraget ble senere fratatt ham i vedtak 22. august 2016. Etter opphøret fremsatte han et krav om timebasert godtgjøring for oppdraget, jf. vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd. Kravet på 47 525 kroner var beregnet ut fra 31,75 timer med timesatsen på 400 kroner for faste verger, og 35 timer med den offentlige salærsats til advokater.

Bakgrunnen for tidsbruken som begrunnet krav om timebasert godtgjøring, var blant annet at vergen ved kontroll av selvangivelsen (skattemeldingen) for 2015 oppdaget at det i desember 2015 var solgt aksjer eid av den vergetrengende for 545 000 kroner, og at gevinsten for salget var satt til 712 587 kroner i selvangivelsen. Bakgrunnen for at gevinsten var høyere enn salgssummen var at inngangsverdien for aksjene (grovt beskrevet som opprinnelig kjøpesum) var oppført som minus 142 732 kroner. Da vergen mente dette måtte være feil, satte han i gang et arbeid for å finne riktig inngangsverdi. De videre undersøkelsene ble etter det opplyste forholdsvis omfattende, blant annet fordi de to bankene aksjene hadde vært kontoført i (VPS-konto), ikke hadde opplysninger om inngangsverdien. Vergen fant etter hvert ut at aksjene ble ervervet i 2007, fra et nå oppløst aksjeselskap hvor vergetrengende var eneaksjonær. Inngangsverdien ble funnet etter kontakt med dette selskapets regnskapsfører.

Da riktig inngangsverdi var fremskaffet, endret vergen opplysningene i ligningen for 2015. Han bad også om retting av ligningsoppgjøret for 2011, da det også dette året var beregnet gevinstskatt for aksjesalg på grunnlag av samme uriktige inngangsverdi. Som følge av vergens arbeid endret skattemyndighetene inngangsverdien for begge aksjesalgene, slik at den vergetrengende fikk redusert skatten for 2015 og fikk tilbakebetalt skatt for 2011, med tilsammen 324 272 kroner.

I Fylkesmannen i Oslo og Akershus' vedtak 21. september 2016 ble vergen nektet timesbasert godtgjøring. Han ble i stedet tilkjent godtgjørelse på 8 333 kroner beregnet ut fra oppdragets varighet og hovedregelen om en fast årlig godtgjørelse på 10 000 kroner i vergemålsforskriften § 16 tredje ledd. I tillegg fikk han dekket nødvendige utgifter med 833 kroner, jf. forskriftens § 30 første ledd. Vergen klaget avgjørelsen om godtgjørelse til Statens sivilrettsforvaltning (SRF), som 26. mai 2017 stadfestet Fylkesmannens vedtak. SRF begrunnet sitt vedtak med at bistandsbehovet i den aktuelle perioden ikke ga grunnlag for timebasert godtgjøring. Det ble blant annet vist til at det har medgått en del tid til korrespondanse med vergehavers ektefelle og hennes advokat. Det pekes på at det er brukt en

«del tid til forsøk på å dokumentere påståtte økonomiske uregelmessigheter fra ektefellens side før det ble opprettet vergemål for [vergetrengende]. Det vises til at oppnevningsvedtaket gjelder fra og med det tidspunktet vergen ble oppnevnt, og innebærer at vergen skal ivareta vergehavers interesser fra vedkommende blir oppnevnt og framover i tid. Det vil si at dersom vergen skal undersøke forhold som har inntruffet forut for oppnevningen som verge, må fylkesmannen presisere dette i vergens mandat. Dersom klager mente at det var nødvendig å undersøke dette nærmere, burde han kontaktet Fylkesmannen for en eventuell utvidelse av mandatet.»

SRF skriver dessuten at timelisten er ført med samleposter, og at oppføringene er avrundet til nærmeste 15 minutter, og ikke til 5 minutter slik de krever. Det uttales at dette gjør det vanskelig å vurdere medgått tid til de enkelte arbeidsoperasjonene og nødvendigheten av arbeidet.

Vergen klaget til ombudsmannen første gang 31. juli 2017. Han ble da bedt om å ta opp med SRF et av de sentrale punktene i klagen hit, som ikke tidligere var tatt opp med SRF, slik at SRF fikk anledning til å vurdere alle sider av saken før en eventuell ombudsmannsbehandling.

I ny beslutning 31. oktober 2017 fant ikke SRF grunn til å omgjøre vedtaket. Det fremgår likevel av avgjørelsen at SRF er enig i at vergen i enkelte tilfeller, som ved kontroll av

ligningen, kan være berettiget til å foreta visse undersøkelser av forhold som ligger forut i tid for vergeoppnevningen.

Vergen klaget til ombudsmannen på ny 4. desember 2017, og vi besluttet å undersøke saken nærmere.

Våre undersøkelser

I brev 8. januar 2018 til SRF spurte vi blant annet om avslaget på timegodtgjøring helt eller delvis var begrunnet i at vergen hadde gått utenfor mandatet. Det ble bedt opplyst hvilket arbeid SRF eventuelt mente falt utenfor mandatet, og om begrunnelsen for dette var at det var mer omfattende enn nødvendig, at det ikke ivaretok vergehavers økonomiske interesser eller at det gjaldt undersøkelser av forhold som hadde skjedd forut for vergeoppnevningen.

SRF ble også spurt om vergen hadde en plikt til å rådføre seg med fylkesmannen før han utførte det omtvistede arbeidet i denne saken. Hvilken vekt har det generelt ved vurderingen av timebaserte salærkrav at vergen ikke på forhånd har rådført seg med fylkesmannen? Hvilken vekt hadde dette i denne saken?

Videre spurte vi hvilken betydning det hadde for vurderingen av timesbasert godtgjøring at vergens timeliste til dels var ført med samleposter for ulike arbeidsprosesser, og at enkelte oppføringer var avrundet til nærmeste kvarter.

Vi spurte også om hvor mye vergens arbeid normalt må overstige det timetallet den faste satsen dekker før det vanligvis gis dekning time for time, forutsatt at alt arbeid er nødvendig og innenfor mandatet. Var arbeidet i denne saken innenfor det som må påregnes dekket av den faste satsen, eventuelt etter en konkret avkorting av arbeid som var unødvendig eller utenfor mandatet?

Til slutt ba vi om en vurdering av om det burde fremgått av SRF sine avgjørelser hvilke konkrete deler av vergens arbeid som SRF mente var unødvendig eller utenfor mandatet, og om vedtakets begrunnelse tilfredsstilte kravene i forvaltningsloven (fvl.) §§ 24 og 25.

I SRFs svarbrev 31. januar 2018 opplyses det at vergens arbeid med skattemeldingen for 2015 var innenfor vergens mandat. SRF mener imidlertid at «undersøkelser knyttet til disposisjoner og forhold som ble gjennomført før vergehaver trengte verge, normalt anses å være utenfor et mandat som ikke konkret omfatter slike forhold». Videre skriver SRF at å finne ut om ektefellen hadde fullmakt til å foreta disposisjoner forut for tidsperioden vergen har ansvar for, faller utenfor mandatet. Det samme gjaldt å klage over

aksjegevinstberegningen. Dette begrunner SRF med at dersom det fremgår av aksjeoppgaven at eventuell feil angitt inngangsverdien skal rettes, så kan det ikke være nødvendig å klage. Videre heter det at

«[o]pprettholdelsen av avslaget på vergens krav om timegodtgjøring var følgelig dels begrunnet i at noe av arbeidet falt utenfor vergens økonomiske mandat. Det er imidlertid også lagt til grunn at visse arbeidsoppgaver er innenfor vergemandatet, men synes mer omfattende enn nødvendig. SRF er enig i at det var nødvendig å sørge for at det var riktige tall i selvangivelsen som skulle innleveres i 2016. Hvor mye arbeid dette er, er imidlertid noe uklart fordi det er benyttet samlebetegnelser og lignende i salæroppgaven. Den sentrale vurderingen må uansett være om omfanget av det nødvendige arbeidet i saken var stort nok til å gi grunnlag for timegodtgjøring, jf. vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd. I dette tilfellet mente vi at dette vilkåret ikke var oppfylt.»

Videre svarte SRF at vergemålsloven § 47 ga en klar oppfordring til å kontakte Fylkesmannen når vergen så at omfanget av det nødvendige arbeidet i saken kunne bli så stort at fast sats ikke ville gi tilstrekkelig kompensasjon. Det foreligger imidlertid hverken generelt eller i denne saken noen rådføringsplikt for vergen.

Når det gjaldt vergens timeføring, var bruk av samleposter tillagt en «viss vekt» i helhetsvurderingen fordi dette skapte tvil om hvor omfattende arbeid som faktisk medgikk til hver enkelt oppgave, og hvor nødvendig oppgaven var. SRF viste også til at bare avrundning til nærmeste fem minutter godtas. Ettersom vergen ikke hadde presisert den nøyaktige tidsbruken for hver enkelt post, kan ikke SRF fastslå nøyaktig hvor mange minutter hver enkelt post skulle ha vært avkortet. Avrundingen av timeforbruket inngikk derfor i en skjønnsmessig helhetsvurdering av hva som var nødvendig utført arbeid.

Videre forklarer SRF at fast årlig sats på 10 000 kroner tilsvarer 25 timer arbeid etter satsen for faste verger. Vergen søkte om 66,75 timer, der en vesentlig del av timeantallet etter SRFs syn er mer omfattende enn det vergehavers bistandsbehov tilsa. Godtgjøringen ga derfor «rimelig dekning» for de nødvendige oppgaver vergen skulle utføre innenfor mandatet.

Vergemålsmyndigheten har etter SRFs syn ikke nødvendigvis en plikt til å peke på konkrete poster i timelisten som skal avkortes, og eventuelt hvor mye. Det kan være tilstrekkelig å vise til at vergehavers bistandsbehov etter en helhetsvurdering ikke tilsier arbeid av et slikt omfang som fremgår av timelisten. Arbeidet relatert til skattespørsmålene fremsto i denne saken som for omfattende, og det er ikke nødvendig å peke på konkrete oppgaver som skulle vært utført på kortere tid.

Vergen kom med flere merknader til SRFs redegjørelse i brev 2. mars 2018.

SRF innga ytterligere kommentarer til saken i brev 6. april 2018. Der fastholder SRF blant annet at det lå utenfor mandatet å klage for å få endret likningen for 2011, men at arbeid med skattemeldingen for 2015 i utgangspunktet var innenfor mandatet. Avslutningsvis skriver SRF at de ønsker å foreta en fornyet vurdering av timelisten. På bakgrunn av denne opplysningen varslet vi klager og SRF om at videre behandling av saken hos ombudsmannen ville avvende SRFs fornyede vurdering.

I den fornyede vurdering 7. mai 2018 konkluderer SRF med at saken ligger i grenselandet for når det kan gis timegodtgjøring, men mener at skjønnet som er utøvd er forsvarlig og at vedtaket ikke er ugyldig. Det er derfor ikke grunnlag for omgjøring jf. forvaltningsloven § 35 første ledd.

Vergen ga sine avsluttende kommentarer i brev 7. juni 2018.

Ombudsmannens syn på saken

1. Vergers krav på godtgjøring – rettslige utgangspunkter

Etter vergemålsloven (vgml.) § 30. første ledd har vergen «krav på godtgjøring for arbeidet som verge».

I forarbeidene er det presisert at det bare er «arbeid og utgifter som har med utførelsen av selve vergeoppdraget, som kan dekkes etter bestemmelsen», jf. ot.prp.nr.110 (2008–2009) s. 188.

Etter § 30 annet ledd kan Kongen gi nærmere regler «om satser for godtgjøring». Forskriftskompetansen er delegert til Justis- og beredskapsdepartementet, som har gitt nærmere regler i vergemålsforskriften § 16.

Faste verger med vergeoppdrag som omfatter både økonomiske og personlige forhold, godtgjøres i utgangspunktet med en fast årlig sats på 10 000 kroner, jf. forskriften § 16 tredje ledd. Unntaksvis kan det gis timebasert godtgjøring etter fjerde ledd:

«[d]ersom omfanget av oppdraget tilsier det, kan det unntaksvis gis godtgjøring time for time etter en timesats på inntil kr 200 for alminnelige verger og inntil kr 400 for faste verger. [...] Vergen må godtgjøre at en fast årlig sats ikke gir en rimelig dekning, og dokumentere timeforbruk for vergearbeidet. Fylkesmannen bør i det enkelte tilfelle sette en grense for hvor mange timer som kan brukes til oppdraget.»

Bruken av begrepet «kan» tilser at det er opp til vergemålsmyndighetens skjønn om det skal gis timesbasert godtgjøring, selv om oppdragets omfang tilsier slik godtgjøring. Adgangen skal kun benyttes «unntaksvis». Det er imidlertid også et krav at vergen godtgjør at den årlige satsen ikke gir «en rimelig dekning». Etter ombudsmannens syn bør en være varsom med å avslå timebasert godtgjøring dersom vergen først har godtgjort at den faste satsen er urimelig. Det følger av vgml. § 30 at vergen har rettskrav på godtgjøring for arbeidet, og det er naturlig å tolke dette slik at det også må stilles et minimumskrav til rimeligheten av godtgjørelsen.

Det er vergetrengende som normalt må dekke vergens godtgjøring, og vedkommende vil vanligvis ikke selv være i stand til å vurdere kravet. SRF mener dette tilsier en streng vurdering av krav om timesbasert godtgjøring. Ombudsmannen er enig i at den vergetrengendes interesser gjør at vergemålsmyndighetene må ta ansvaret for å kontrollere krav om godtgjøring på alvor. Hensynet til vergetrengende kan imidlertid også tilsi at vergen får rimelig dekning for nødvendig arbeid som utføres innenfor mandatet. Ellers vil det kunne være en risiko for at nødvendig arbeid ikke utføres.

2. Betydningen av manglende rådføring med Fylkesmannen

I vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd siste punktum heter det at Fylkesmannen i det enkelte tilfelle «bør» sette en grense for hvor mange timer som kan brukes til oppdraget. Ordlyden forutsetter at det kan foretas en forhåndsgodkjenning av timebasert godtgjøring, hvor det angis antall timer som maksimalt kan dekkes. I SRFs håndbok for verger er det dessuten i punkt 7.1 om timegodtgjøring opplyst at de faste satsene vil bli lagt til grunn hvis det ikke på forhånd er avtalt noe annet med Fylkesmannen.

SRF har imidlertid i avgjørelsene i denne saken og ovenfor ombudsmannen lagt til grunn at det kan søkes om timebasert godtgjøring i ettertid, uten noen slik forhåndsklarering. Ombudsmannen kan ikke se at forskriftens § 16 eller vgml. § 47 annet ledd avskjærer muligheten for å søke om timebasert godtgjøring etter at arbeidet er utført. Det er oppdragets omfang som vil være avgjørende for vurderingen av timegodtgjøring, og dette vil ikke nødvendigvis være avklart på forhånd. Noe annet er at det påløper en større risiko for vergen dersom det er usikkert om arbeidet som er utført, faller innenfor mandatet.

SRF bes merke seg det som her er sagt, og vurdere om håndboken kan korrigeres, da den kan gi verger et misvisende bilde av rettsstillingen.

3. Arbeid utenfor mandatet

Etter vgml. § 31 er vergers oppgave å ivareta interessene til den som er under vergemål «innenfor rammen av sitt mandat».

Vergemålet kan omfatte økonomiske og personlig forhold, jf. vgml. § 21 annet ledd. I «vedtaket om vergemål» skal det uttrykkelig tas stilling til omfanget av vergemålet, herunder «om det skal begrenses saklig eller i tid», jf. vgml. § 21 tredje ledd.

Vergens mandat i denne saken var «å ivareta vergetrengendes personlige og økonomiske interesser». I Fylkesmannens oppnevningsvedtak er det forutsatt at oppdraget utføres etter gjeldende regler og mandat, og «etter beste evne for å sikre at interessene til [vergetrengende] blir ivaretatt på best mulig måte». Videre står det blant annet at utførelsen av oppdraget skal tilpasses hjelpebehovet, og at bistanden som gis ikke skal være mer omfattende enn nødvendig.

I spesialmerknadene til § 21 tredje ledd i Ot.prp.nr. 110 (2008-2009) er følgende uttalt om hvilke «økonomiske forhold» som kan omfattes av vergemålet:

«Begrepet «økonomiske forhold» vil for eksempel omfatte bistand til å ta hånd om løpende utgifter og inntekter, eller til forvaltning av fast eiendom ved utleie, salg eller på annen måte. Videre vil bistand på det økonomiske området kunne omfatte det å ta hånd om næringsvirksomhet som den vergetrengende driver. Dersom den vergetrengende har gjeldsproblemer som han eller hun ikke klarer å håndtere, vil ivaretagelse av dette falle innenfor «økonomiske forhold». Når det gjelder innholdet i begrepet for øvrig, vises det til den praksis som er utviklet etter gjeldende rett.»

SRF mener at deler av vergens arbeid knytter seg til disposisjoner foretatt forut for vergeoppnevningen, og at dette faller utenfor mandatet. I SRFs brev til ombudsmannen 6. april 2018 formuleres dette slik:

«For å kunne handle på noen andres vegne kreves en fullmakt. Fullmakten det er tale om er i dette tilfellet en vergefullmakt som ble utstedt 31. januar 2015. Det er ikke angitt i vergefullmakten at denne skulle ha virkning bakover i tid. En naturlig forståelse er da etter vårt syn, at den gjelder fra tidspunktet da fullmakten ble utstedt. I dette konkrete tilfellet betyr det blant annet at vergen var ansvarlig for å innlevere selvangivelse for 2015. Dette innebærer at han måtte se til at de opplysningene som fremgikk av aksjonæroppgaven for 2014 var korrekte, og eventuelt påføre korrekt beløp for inngangsverdi dersom han avdekket feil. Det innebærer også at det lå utenfor mandatet å klage for å få endret likningen for 2011 siden denne var ferdigstilt lenge før vergen fikk fullmakt til å handle på vegne av

vergeholder. Det samme gjelder vurderinger av gyldigheten til disposisjoner som ble gjennomført før vergemålet ble opprettet.»

Det er nok slik at verger ikke bør gjennomgå og endre disposisjoner den vergetrengende med vitende og vilje har foretatt på et tidspunkt før det oppsto behov for verge. Som alle andre vil imidlertid vergetrengende fra tid til annen kunne ha en aktuell økonomisk interesse av å gjennomgå og vurdere tidligere hendelser eller disposisjoner. Det kan være at man skal reklamere på en gjenstand man har kjøpt, og må undersøke hva slags avtale som foreligger med selger. Videre kan det tenkes å være grunnlag for å kreve erstatning eller oppreisning for forhold man har blitt utsatt for tidligere i livet, for eksempel gjennom en av de offentlige erstatningsordningene for tidligere barnevernsbarn.

Flere vergetrengende vil dessuten ha vært ute av stand til å håndtere egen økonomi en periode før de fikk verge, og kan da ha vært sårbare for økonomisk utnyttning. Dersom det er grunn til å tro at det i en slik periode har skjedd noe straffbart eller noe som gir grunnlag for erstatningsansvar, vil det kunne være i den vergetrengendes interesse at dette undersøkes nærmere.

Ombudsmannen kan ikke se at det er grunnlag for en generell regel om at undersøkelser av disposisjoner eller hendelser forut for vergeoppnevningen faller utenfor vergens oppdrag. Det avgjørende kan ikke være når en disposisjon ble foretatt, men om en undersøkelse av den er nødvendig for å ivareta en aktuell økonomisk interesse for den vergetrengende. Der det foreligger en slik aktuell interesse, følger det av vgml. § 31 at vergen har myndighet til å foreta slike undersøkelser. Etter omstendighetene vil de også kunne ha en plikt til dette.

Heller ikke vergens mandat i denne saken gir en slik avgrensning av oppdraget som SRF beskriver. Mandatet gjelder som nevnt ivaretagelse av personlige og økonomiske forhold, og inneholder ikke noe særskilt begrensninger utover at arbeidet skal tilpasses hjelpebehovet og ikke være mer omfattende enn nødvendig.

Ombudsmannen er derfor kommet til at SRF har behandlet kravet om timebasert dekning ut fra en uriktig forståelse av regelverket og vergens oppdrag. Det er klart at dette kan ha virket inn på innholdet i avgjørelsen, og vedtaket må anses å være ugyldig.

Det er videre grunn til en merknad til SRFs uttalelse om at de mener det ikke var relevant for vurderingen av hvilket arbeid som falt innenfor mandatet at arbeidet medførte en tilbakebetaling av skatt for 2011 og 2015 på totalt 324 272 kroner. Ombudsmannen er enig i at vergens godtgjøring ikke er avhengig av resultatet, og at tilførte økonomiske midler i seg selv ikke nødvendigvis innebærer at et arbeid er innenfor mandatet. Tilførte

midler vil likevel være en klar indikasjon på at arbeidet var nødvendig for å ivareta en aktuell økonomisk interesse – og er derfor et moment av betydning for vurderingen av hva som faller innenfor oppdraget.

4. Vurderingen av om fast årlig dekning ikke vil gi rimelig dekning

SRF har opplyst at det må foretas avkortinger i timetallet som kreves dekket før det kan vurderes om den faste satsen gir «rimelig dekning». I den siste vurdering av kravet 7. mai 2018 fremgår det at SRF har avkortet arbeid de mener faller utenfor mandatet, selv om de har medregnet «en del arbeid med å få riktig inngangsverdi». Videre opplyses det at timetallet er avkortet fordi arbeidet var mer omfattende enn nødvendig. I redegjørelsen 31. januar 2018 opplyses det dessuten at feil ved utfyllingen av timelistene, herunder avrundning av arbeid til nærmeste kvarter i stedet for fem minutter, også har hatt betydning for vurderingen av hva som ble ansett som «nødvendig utført arbeid».

På bakgrunn av avkortingene konkluderer SRF med at den delen av arbeidet som skal godtgjøres, er i «grenseland» for hva som kan sies å være rimelig dekning. SRF tar imidlertid ikke konkret stilling til hvor mange av de 66,75 timene fra vergens krav som er avkortet av ovennevnte grunner.

SRF har heller ikke tatt stilling til hvor mye arbeid som kan dekkes med den faste satsen uten at den må anses å ikke gi rimelig dekning. Til ombudsmannen opplyser SRF at det ikke «er satt noen øvre grense» for hvor mye arbeid satsen kan anses å dekke, da dette er en «skjønnsmessig vurdering». Slik ombudsmannen forstår SRF, er det verken retningslinjer eller noen fast praksis for hvor mye nødvendig arbeid oppdraget normalt må medføre før den faste årlige satsen ikke anses å gi rimelig dekning, jf. forskriften § 16 tredje ledd tredje punktum.

Timesatsen ved timebasert godtgjøring til faste verger er på «inntil kr. 400», jf. forskriften § 16. På myndighetenes nettsider om vergemål – «vergemålsportalen» – er det oppgitt at timesatsen er 400 kroner. Ombudsmannen antar derfor at det i praksis ikke anvendes noen lavere sats enn 400 kroner, selv om forskriften oppgir dette som en maksimalsats.

Timesatsen på 400 kroner tilsier at den faste satsen på 10 000 kroner i snitt er ment å dekke om lag 25 timers arbeid. Oppdragenes omfang vil selvfølgelig variere, og et godtgjøringssystem med faste satser forutsetter at vergen i enkelte saker må akseptere arbeid utover dette uten at det er aktuelt med timesgodtgjøring. I andre saker vil arbeidet kunne være mindre enn 25 timer, uten at det skjer noen reduksjon. Det må likevel være en grense for hvor mye mer enn 25 timer den faste satsen kan anses å gi rimelig dekning for.

I denne saken var det fremsatt krav om dekning av 66,75 timers arbeid, som er mer enn 3 ganger det timetallet som må påregnes utført i et gjennomsnittsoppdrag med samme varighet som dette. Det er tvilsomt om satsen kan anses å gi rimelig dekning for et slikt timetall. I et tilfelle hvor arbeidet som kreves dekket er av et omfang som tilsier timesbasert godtgjøring – eller er i grenselandet for dette – kan det etter ombudsmannens syn vanskelig tas stilling til godtgjøringskravet uten å foreta en konkret vurdering av hvor mange timers arbeid godtgjøringen skal dekke.

Den manglende angivelsen av hvilke timer som skal honoreres, utgjør etter ombudsmannens syn også en mangel ved vedtakets begrunnelse. Begrunnelsen skal angi de faktiske forhold vedtaket bygger på og de hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøvingen av skjønnet, jf. forvaltningsloven § 25 annet og tredje ledd.

Ombudsmannen bemerker også at det burde foreligget praksis eller retningslinjer for hvor mye arbeid som uansett må forventes utført innenfor den faste satsen. De sammenlignbare reglene om faste satsene for offentlig advokatsalær i straffesaker og saker om fri rettshjelp har klare grenser for hvor mye arbeidet må overstige det timetallet satsen dekker før det kan søkes om å dekke den faktiske tiden brukt på oppdraget time for time. F.eks. må det samlede timeforbruket i straffesaker som betales med stykkpris, overstige fastsatt stykkpris med mer enn 50 % før det kan søkes om å få dekket salær for medgåtte timer, jf. stykkprisforskriften § 6 annet ledd.

Det er klar fare for vilkårlighet når det i grensetilfeller tas avgjørelser om timesbasert godtgjøring ut fra en «helhetsvurdering», uten at det tas stilling til hvilke deler av arbeidet som faktisk skal godtgjøres og hvor mye arbeid den faste satsen kan anses å gi rimelig godtgjøring for.

Oppsummering

Ombudsmannen kan ikke se at det er grunnlag for noen generell regel om at undersøkelser av disposisjoner eller hendelser forut for vergeoppnevningen faller utenfor vergens oppdrag. Det avgjørende kan ikke være når en disposisjon ble foretatt, men om en undersøkelse av den er nødvendig for å ivareta en aktuell økonomisk interesse for den vergetrengende. Verken regelverket eller vergens mandat i denne saken gir en slik generell avgrensning av oppdraget som SRF har lagt til grunn i denne saken.

SRF mente vergens arbeid lå «i grenselandet» for hva den faste satsen kunne anses å gi «rimelig dekning» for, jf. forskriften § 16. Etter ombudsmannens syn kan det ikke foretas

en forsvarlig vurdering av et slikt grensetilfelle uten å ta konkret stilling til hvilken andel av vergens arbeid som faktisk skal avkortes.

Det burde også foreligget retningslinjer eller praksis for hvor mye arbeid som uansett må forventes utført før det er aktuelt med timebasert godtgjøring. Det er en fare for vilkårlighet når det i grensetilfeller tas avgjørelser om timebasert godtgjøring ut fra en «helhetsvurdering», uten at det tas stilling til hvilket arbeidet som faktisk skal godtgjøres og hvor mye arbeid den faste satsen kan anses å gi rimelig godtgjøring for.

Ombudsmannen er enig med SRF når de uttrykker at det ikke er avgjørende for om det kunne gis timebasert godtgjøring at vergens arbeid ikke var klarert med Fylkesmannen på forhånd. Da det motsatte standpunktet er lagt til grunn i SRFs håndbok for verger, anmodes SRF om å vurdere korrigerende av håndboken.

Det er klart at manglene ved SRFs rettsanvendelse kan ha vært avgjørende for avslaget på timebasert godtgjøring. Ombudsmannen er derfor kommet til at vedtaket må anses ugyldig. Sivilrettsforvaltningen bes derfor om å behandle saken på nytt.

3.4.2019 (2017/2468)